

στή λασπη κάθε προδευτικό, κρίζοντάς τονε κατεργάρεν καὶ ἀντεθνικό. Ἄλλων ἔκαψε τὰ σπίτια ὁ ὁ χλος καὶ ἄλλοι ἀναγκαστήκανε νὰ φύγουνε στὴν ἔξορτα. Μάτα σὲ τίτοιο κόσμῳ, ποὺ ἔτσι τοῦ ἀνιστίκοταν τοῦ κινούριου, λείει ὁ ἱστορικός, τὸ καινούριον δὲν μπορούσε νὰ γεννηθῇ. Καὶ ὅμως ἡ ἐπανάστασις μπῆκε· μπῆκε, φορώντας προσωπίδα, καὶ ἀπὸ δρόμο πλαγινοῦ. Ἡ ἐπανάστασις τοῦτη δὲν εἶτανε κοινωνική, καθὼς εἶτανε στὴ Γαλλίᾳ, δὲν εἶτανε φιλοσοφική, καθὼς εἶτανε στὴ Γερμανίᾳ, εἶτανε φιλολογική. Ἡ μεγάλη πλημμύρα τοῦ νεώτερου νοῦ ποὺ ἄλλοι τὰναποδογύρισε ὁλόκληρο τὸ κοινωνικὸ καὶ τὸ πνευματικὸ χτίριο, ἐκεῖ πέρα δὲν κατέρωθεσε στὴν ἀρχὴ νάλλᾳξῃ ἄλλο τίποτα παρὰ τὸ ὕψος καὶ τὸ γούστο. Καὶ νὰ : ἡ σκέψις ἡ παγωμένη καὶ ἡ σκληρὴ, παλεύει καὶ ἀπχαίνει· ὁ ἀλύγιστος ὁ στίχος λυγίζεται· τὸ λεξικό μὲ τὰ εὐγενικά ὀνόματα τῆς καθαρουσιολογίας ἀνοίγει· τίς πόρτες του, καὶ μπαίνουνε τὰ λόγια τὰ δημοτικὰ τῆς κουβέντας καὶ τῆς ζωῆς. Ἡ ποίησις ἐναλίωντανε... Καὶ ὁ μεγάλος *Taine* ζωγραφίζοντας τοὺς καίρους ἐκείνους μέσα στὸ περίφημο ἔργο του, συμπερνάει : « Μίτρια ἡ ἀλλαγὴ, τοῦλάχιστο καθὼς φαίνεται· μὰ, τὸ κάτου κάτου τῆς γραφῆς, ἀξίζει τίς ἄλλες. Γιατὶ τὸ νάλλᾳξῃ τὸν τρόπο τοῦ γραφοῦ λόγου σημαίνει πὼς ἀλλάζει τρόπο ἡ σκέψις σου· τὸ ἄλλαγμα τοῦτο θὰ φέρῃ ὅλα τᾶλλα, καθὼς ἡ κίνησις τοῦ κεντρικοῦ ἔξονα, δίνει τὴν κίνησις σὲ ὅλους τοὺς συναρμοσμένους γύρω τροχοὺς ».

(Στάλλο φύλλο τελιώνει)

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΓΥΡΟ ΤΩΝ ἈΡΩΝ.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΕΥΛΟΚΟΠΩΝ

Γκάπ καὶ γκόπ, οἱ ξυλοκόποι
Τῆς Ζωῆς οἱ χυροκόποι
Γκάπ καὶ γκόπ, μὲ τὰ τσεκούρια
Στὰ κορμάλια τῶν δεινῶν,
Τὰ σφειτάμνι, τὰ πλατάνια
Σωρούσῃ νὰ πέσουν καίτιν.
Γκάπ καὶ γκόπ, οἱ κοστονιές
Καὶ τὰ πέννα καὶ οἱ ἐρινιές.
Δόστε τους κοστολογίς
Νὸ ἀγκυλιάσουνε τὴ γῆς.
Τὰ πουλιά θενὰ σκυλχοῦνε

Καὶ μακριὰ θὰ σκορπιστοῦνε
Ριχνοντας πικρὴ κραυγὴ,
Ρημαχτήδες, χαλαστήδες
Τῶν μικροῦτοιων σπιτιῶν,
Ποὺ μαστροὶ χελιδόνια
Ἔχτισαν καὶ σκυλχοῦνε,
Νὰ γεννήσουνε τ' αἰγὰ τους,
Νὰ πληθύνουν τὴ γεννιά τους.

Γκάπ καὶ γκόπ, οἱ ξυλοκόποι
Καὶ παντρεύονται οἱ ἀνθρώποι.
Καρυδένια τὰ κρεβάτια
Θενὰ φτιάσουν μαργαροί,
Τὰ κρεβάτια ποὺ θὰ στρώσουν
Νιόπαντροι νὰ ξαπλωθοῦν,
Παραμύθια γιὰ νὰ ποῦν.
Γκάπ καὶ γκόπ, οἱ ξυλοκόποι,
Τῆς Ζωῆς οἱ γλεντοκόποι.
Γκάπ καὶ γκόπ, μὲ τὰ τσεκούρια
Κι ἔρχονται τὰ γεννητούρια.
Κοῦνιες, κοῦνιες, παρακούνιες
Ἀπὸ βέρο βαλανίδι,
Κοῦνιες, κοῦνιες, παρακούνιες
Κι ἀπὸ τῆς ἑξῆς σονίδι,
Γιὰ τὸν πλούσιον τὰ παιδιὰ
Καὶ γιὰ τὴ φτωχολογιά.

Γκάπ καὶ γκόπ, μὲ τὰ τσεκούρια,
Πάστε καὶ ἀναπνέει καινούργια,
Κόψτε πάτερα καὶ ξύλα
Καὶ σινιδες καὶ περβάλα.
Οἱ ἀνθρώποι πλημμυρίζουν
Κι ὅλο παίρνουνε καὶ χτίζουν.
Χτίζουν κάστρα καὶ καλύβια,
Χτίζουν πύργους καὶ ἐκκλησιές,
Ποὺ ἔχουν πόρτες, παραθύρια
Καὶ ταβάνια καὶ σκεπές·
Ποὺ ἔχουν τέμπλα καὶ στασίδια,
Ποὺ ἔχουν οὐάλες καὶ σκολιά
Νὸ ἀνεβῶνο-κατεβαίνουν
Τὰ κατόγια καὶ τ' ἀνόγια
Καὶ τὰ λακατιά.

Γκάπ καὶ γκόπ, θέλουν σκαμνιά
Ἀπὸ φιλονορία.
Καὶ καρέκλες νὰ καθήσουν
Καὶ τραπέζια νὰ δειπνήσουν.
Θέλουν πλόσκες πουρταριάς

Καὶ μαστέλλα γιὰ νὰ πίνουν
Καὶ ν' ἀρμέγουνε τ' ἀρνιά
Καὶ κουροῦνες γιὰ τὰ ζᾶ·
Θέλουνε καὶ κονοστάσα
Ἀπὸ καθαρή ἔβενια
Καὶ Χριστοὺς καὶ ἱεραγίες
Σύλινους στίς ἐκκλησιές
Θέλουνε καὶ θυμωτήρια
Γιὰ νὰ καῖνε τὸ λιβάνι,
Νὰ ξορκίζονε τὴ μπόρα.
Ποὺ ἔρχεται τὴν κακίαν ὥρα.

Γκάπ καὶ γκόπ, θενὰ οἱ κυράδες
Ἀργαλιός, σκουτιὰ νὰ φαίνουν
Καὶ χερσὶ καὶ στερωσίδα
Μὲ ζωγραφιστὰ τὰ γτίδια
Καὶ τοῦ Ἡλίου τὸ ποταμίδι,
Ποὺ ἀπ' τὸν Ἑσπερο ἐνικήθη,
Θέλουν σαῖτες καὶ μιτάρια
Καὶ δοντωτέρὰ λανάρια,
Νὰ μιτάρουν, νὰ λανάρουν
Καὶ διωστήρια γιὰ νὰ διάζουν
Καὶ καρὼλια καὶ μισοῦρια,
Νήματα νὰ μισομυρίζουν
Καὶ κλωστής νὰ καρουνιάζουν.
Θέλουν τσάκινα οἱ χανοῦμισσες
Κι οἱ γλυκώθωρες κυράδες
Καὶ τσιμποῦνια νὰ καπνίζουν
Θέλουν οἱ χυζιάδες.

Θέλουν ἀπλασὰ ἀπλαδάνια
Καὶ πλαστήρια, τὰ φωμιά
Οἱ δημοφες νοικοκυρές,
Σὲ γιορτῶν πορημιόνες.
Νὰ ζυμώνουν, νὰ φουσκώνουν,
Νὰ καφώνουν καὶ νὰ ἰδρώνουν,
Θέλουνε καὶ γιὰ τὸν τρύγο
Τὰ διπλὰ τὰ πατητήρια,
Νὰ ποτᾶνε τὸ σταφύλι
Κορασὲς μὲ ροδοχέλη,
Τὸ κρατὶ νὰ ξεχειλάει,
Γέρω νὰ μισοκοβόλαι
Νὰ μεθοῦνε, νὰ γελοῦνε
Καὶ τὸν κόσμῳ νὰ χαλοῦνε
Καὶ νὰ σπῆρουνε χοροὺς
Παππαδὲς μὲ δημοφονιούς.

Γκάπ καὶ γκόπ, τὰ πρωτοτάξια

βγάλανε μεγάλα ψάρια· στασου νὰ σὺ δώσω κατὶ μπαρμπουνάκια... τεφαρίκι! — Δὲν τὰ θέλω! — τοῦ φωνάζω γὼ γενατωμένους· δὲ μὲ γελάς ἐσύ, γὼ θὰ πᾶω τῆς μάνας μου μεγάλα ψάρια!... Δίπλα του ἕνας ἄλλος κατεργάρης ψαρεῖ· ποιοῦσε κατὶ σπαθόψαρα, μιάμιση πῆχυ τὸ ἔνα, ποὺ τραβήκανε τὰ μάτια μου σὰ μαγνήτης — «Ε, μικρέ, μὴ φωνάζεις, γὼ τᾶχω τὰ μεγάλα ψάρια, πὺς μεγάλα πὺς τὸ μπότ σου! — Ναί! Ναί! λέω γὼ, γεμάτος χαρὰ, τοῦτα εἶναι τὰ πὺς μεγάλα ψάρια! Τέτοια θέλ' ἡ μάνα μου... Ὅσο καὶ νὰ φωνάζ' ὁ δικός μας ὁ ψαρεῖς, πὺς εἶτανε τὰ χειρότερα ψάρια, πὺς δὲν τὰ τρώγανε σπῆτι μας, τοῦ κάκου γὼ ἐπίμενα νὰν τὰ πᾶρω, ὡς ποὺ τσακωθήκανε στὸ τέλος οἱ ψαρκδες καὶ τραβᾶ με ὁ ἕνας τράβα με ὁ ἄλλος κοντέφανε νὰ μὲ ξεμερδίσουνε!

— Σὰν τίς γυναῖκες ποὺ πήγανε τὸ παιδί στὸ Μεγάλο Σολομῶντα, ἔ;

— Ἀπαράλλαχτα! Νίκησε ὁ κατεργάρης ψαρεῖς καὶ μὲ τίς δύο σφάντζικες ποὺ τοῦδωσα μὴ τὰ φόρτωσε ὅλα του τὰ παλιόψαρα, τρεῖς ὀκάδες πᾶνω κάτω, ποὺ μὸλις τὰ σήκωνα. Δὲν εἶχα κάνει πέντε βήματα καὶ τὸ δεξιὸ χέρι μου, ὅπως προσπαθοῦσα νὰ τὰ σηκῶω ψηλά, νὰ μὴν ἀκουμποῦνε χά-

μου, μούδιαι, μὴ κόπηκε, καὶ ἀναγκάστηκα νὰ τὰ βαστῶ πότὲ μὲ τὸνα χέρι, πότὲ μὲ τᾶλλο· σὲ λίγο καὶ τὰ δύο μου χέρια πέφτανε μουνδιασμένα καὶ οὔτε μιά σπιθαμὴ ψαλὰ δὲν μπορούσα νὰ σηκῶω τὰ ψάρια· τί νὰ κάνω; νὰ ρίξω τὰ ψάρια στὸν ὁμὸ μου εἶτανε μιά σφιγρὴ σκέψις, μὰ ἔλα ποὺ φοβόμηνε νὰ λερῶω τὴν καθαρὴ μου ποδίτσα, ὅτι κιόλας μὴ τὴν ἔβαλ' ἡ μηχανή μου! Δὲ χωράτευσ κείνη σὰ μ' ἔβλεπε λερωμένο... Ἰσοτιμότερο μὴ φάνηκε νὰ τὰ φήσω νὰ σέρνουνται χάμου, γιατί, τοῦλάχιστο, τὰ μισὰ μονάχα θὰ λερωνόντανε, ἀπ' τὴ μέση καὶ κάτου! Ἐπειτα μπορούσα νὰ τὰ πλύνω σὲ καμιά βρύση πρὶν πᾶω σπῆτι μου. Ἐτσι καταδικαστήκανε τὰ ψάρια νὰ σέρνουνται, καὶ ὡς νὰ πᾶω σπῆτι μου ἀφήσανε σημάδια σ' ὅλο τὸ δρόμο! Συλλογιστῆτε πᾶς ὅσοι μὲ βλέπανε τί γέλιχ κανανε... Σὰν ἔφτασα σπῆτι, τὰ ψάρια μου δὲ θέλ' ἀλεύρωμα, γενήκανε στ' ἀλήθεια ψάρια τοῦ δρόμου! Τὰ κοίταζα καλὰ καλὰ καὶ σὰ νὰ μὴν τὰ γνώριζα. Πήγα καὶ σὲ μιά βρύση, στὴ γειτονιὰ μας, καὶ ἀρχισα νὰ τὰ πλύνω. Σὲ λίγο τὰ περίφημα κείνα ψάρια ὡς τὴ μέση τους εἶτανε λασπωμένα καὶ ἀπὸ κεῖ καὶ ἀπάνου, ὡς τὸ κεφάλι, ἀλευρωμένα, κάτασπρα! Τί νὰ κάνω; θέλανε σωστὴ μπουγάδα! Ἐσχῶ καὶ ποδιές

καὶ πανταλόνια, πᾶνω τὰ ψάρια μ' ἀπόραση καὶ ἀνοίγοντας ὅλη τὴ βρύση τὰ βαστῶ ἀπὸ κάτω νὰ ξεπλυθοῦνε· δὲν πέρασε πολὺ ὥρᾳ καὶ κάποιος μ' ἀρπάχει ἀπ' ταῦτ' καὶ τὸ στρεφογυρίζει, τὰ ψάρια πλάτς μου πέφτουνε κατὰχαμα! — Βρέ, θεοσκοτωμένο, τί χάλιχ εἶν' αὐτὰ; μωρὲ αὐτὸ νὰι τὸ ψωνιο σου, παναθεμά σε!... Πῶς ἀρχίζω τὰ κλύματα; ἔ, ἔ, ἔ... σὺ δὲ μούπες νὰ σὺ πᾶρω μεγάλα ψάρια; ἔ, ἔ, καὶ τώρα μὲ χτυπᾶς! Πῶς τρώμαζα νὰν τὰ φέρω!... Τί νὰ πῇ καὶ ἡ μάνα μου ἡ κακομοίρα, ποῦφταιξε καὶ αὐτὴ πιστεύοντας πὺς ἔγινε νοικοκύρης! Μὲ πήρε μέσα λούττα, ποδιὰ, ρανέλλα, πουκαμισο, ὅλα τὸ νερὸ τὰ πέρασε· μὴ τίς ἐβρεξε καὶ αὐτὴ τὴ πρῶτα καὶ ὅστερ' μ' ἄλλαξε, ἀφίνοντάς με νηστικό τὸ μεσημέρι γιὰ νὰ βρῶω γνώση. Γιὰ νὰ πῶ τὴν ἀλήθεια, δὲ μοι μὴνε νηστικοί, ἀφοῦ τὰ ψάρια μου, ὅπως καταντήσανε, πέταχτήκανε στίς γάτες!...

— Περίφημα τὰ κατάρρες, γιαντρούλη μου, ἀπὸ μικρὸς ἔκανες τὰ ὀκατά σου — εἶπ' ἡ κυρία Σεβαστὴ γελῶνας.

— Τώρα, ὅστερ' ἀπὸ... πότᾳ εἶναι; ἐξήντα τρία σωστά χρονάκια...

— Ἀ! μὰς ἔρχηες τὰ δέκκ...

Τὰ τρικάρτα καράβια,
Στὸν Ὠκεανὸ νὰ φέρουν
Τοὺς θαλασσογυριστῆδες,
Γκάπ καὶ γκόπ καὶ τὰ καΐκια
Καὶ προσμένουν καὶ ξηδές.
Βάρκες θὲν οἱ σφουγγαράδες
Καὶ ξυλάρμενα οἱ ψαράδες,
Περγαντήρια οἱ περὶ τῆδες
Νὰ διαβαίνουν χαλαστῆδες
Σὲ νησιά καὶ πολιτείες.
Σπίτια νὰ πατοῦν καὶ πύργους
καὶ κονάκια καὶ ἐκκλησίες.

Γκάπ καὶ γκόπ, τὰ μαυτολίνα
Θέλουν οἱ τραγονοδιστάδες.
Τὰ λαούτα, τὶς κινάρες.
Τὰ βιολιά, τοὺς ταμπονράδες,
Νὰ βοῶνε τοὺς τὶς κόρδες
Καὶ τὸ μέλι τοῦ σκοποῦ,
Στάλα, στάλα νὰ κυλάει.
Μέσα στὴν ψυχὴ νὰ πᾶει,
Σὲ γιορτές καὶ πανηγύρι,
Σὲ βαφτίσα καὶ σὲ γάμους
Νὰ παραίνουμε νὰ παίζουν,
Τοὺς πολέμους νὰ ἱστοροῦν,
Τὶς ἀγάπες νὰ λαλῇ ἐν,
Τοὺς χοροὺς νὰ συντροφεύουν
Καὶ νυφάδες νὰ χορεύουν.

Γκάπ καὶ γκόπ, οἱ ξυλοκόποι
Καὶ πεθαίνουν οἱ ἀθρόοποι.
Κάσες θὲν οἱ ἀφεντάδες,
Οἱ τρανοὶ καὶ οἱ βασιλιάδες,
Κάσες θένε καὶ οἱ ζητιάνοι
Κι ὁ καθεὶς θενὰ πεθάνει.
Θέλουνε σταυροὺς τὰ μνήματα
Καὶ κοντιὰ τὰ κατηλέρια.
Νὰ φωτίζουν καὶ νὰ δείχουν
Καὶ νὰ λὲν βουβά :
Ἐδῶ βρίσκονται θαμμένοι
Τῆς Ζωῆς οἱ νικημένοι.
Ποὺ σὺν ὄνειρο μᾶς νύχτας
Ἦρθαν καὶ ἔφυγαν γοργά.
Ἔτσι μιὰ φορὰ καὶ ἐμεῖς
Θὰ ταφοῦμε μὲς τῇ γῆς
Σάρκα καὶ κορμὶ περῶνε
Τὰ σκουλήκια γὰρ νὰ φῶνε,
Γκάπ καὶ γκόπ καὶ τὰ δειτρά

Ἔχουν τελωμὸ καὶ αὐτὰ,
Σὺν τοῦ. ἄθλιους βογγοῦν,
Πέφτουνε καὶ ξεφυχοῦν,
Γκάπ καὶ γκόπ, οἱ δειτροκόποι,
Τῆς Ζωῆς οἱ στρατοκόποι.

Μπασιάνα 1908.

Σ. ΣΚΙΠΗΣ

ΓΙΑ ΕΝΑ ΕΡΓΟ

Ἐπιτρέψατέ μου πάλι νὰ γράψω τὶς ἐντύπωσές μου, ἐντύψεις ἀπλοῦ θεατῆ γιὰ ἓνα ἔργο ρωμαϊκὸ ποὺ ἡ κριτικὴ δὲν τὸ ἐχτίμησε στὴν πρεπούμενη ἀξία του, τουλάχιστο κατὰ τὴν ἰδέα μου· μήτ' ἐγὼ ἔχω τὴν ἀπαίτηση νὰ γράψω ἀληθινὴ κριτικὴ γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Χρηστομάνου, γιὰτὶ νομίζω πὺς εἶναι ἀπὸ κείνα ποὺ δύσκολα κρίνονται.

Ὁ Χρηστομάνος τὸ λείει σονάτα καὶ χωρὶς νὰ ἐξετάσουμε κατὰ πόσο εἶναι δικαιολογημένη ἡ ἀντίληψη τοῦ συγγραφέα, ἐμεῖς θὰ τὴν παραδεχτοῦμε καὶ ἔτσι θὰ βροῦμε στὸ δράμα μέσα τὰ συστατικὰ μιᾶς σονάτας δηλ. τὸ prelude τὸ adante καὶ τὸ finale, μὲ τὰ τρία φιλιὰ μοιρασμένα σὲ τρεῖς πράξεις· τὸ φιλὶ τῆς παιδιαρίσιας ζήλειας, τὸ φιλὶ τῆς ζήλειας τῆς καμωμένης γυναίκας μέσ' στὴν ἀκμή της, καὶ τὸ φιλὶ τῆς ἐτοιμοθάνατης.

Ἡ ζήλεια, ἡ ζήλεια ποὺ φυτρώνει μὲ τὴν ἀγάπη σὰ ν᾿ ἔθελε νὰ τὴ φυλάξῃ καὶ ποὺ καμμιὰ φορὰ μεγαλύνει τόσο ποὺ τὴν πνίγει, ἡ ζήλεια εἶναι τὸ θέμα τῆς σονάτας· πρέπει μάλιστα νὰ προστίσουμε πὺς τὸ θέμα εἶναι ὁλωσδιόλου εἰδικὸ, γιὰτὶ τὸ θέμα τῆς ζήλειας τὸ παίρνει μονάχα ἀπὸ τὴ γυναίκα ἀποψη· καὶ ἡ μουσικὴ εἶναι σὰ λόγια τὰ ποιητικὰ τὰ γραμμένα ἀπάνου σὲ νότες φανταστικές, νότες χαρμόσυνες καὶ λυπητερές, ἐνῶ τὰ φιλιὰ εἶναι ἓνα εἶδος leit-motiv τῆς μουσικῆς ποὺ σ' ὅλη τὴ σονάτα μέσα σπέρνουνε τὴ χαρὰ, τὴν ἀγάπη ἢ τὴ θλίψη καὶ τὸ θάνατο.

Στὴν πρώτη πράξη—στὸ prelude—δύο κοριτσάκια, δύο μαθήτρες ποὺ ξέρουν κάτι περισσότερο ἀπ' ὅ,τι νομίζει ἡ δασκάλα τους (διαβάζουν μυθιστορήματα!) ἀφίνουν τὰ παρβενικά κρεβάτια τους, κατεβαίνουν τὴ σκάλα τοῦ κήπου κρυφὰ καὶ κρυμμένες μέσα στὸ δροσερὸ καὶ φεγγαρόλουστο κήπο ἀρχίζουνε κουβέντα· κουβεντούλα πειγνιδιάρικη καὶ παιδιακίσια, τονισμένη σὲ νότες γλυκῆς, δροσερῆς καὶ καμαρωμένης, γέλια γεμάτη, χαρὲς, μικροαισθη-

ματα, πειράγματα, χειρονομίες καὶ φιλιὰ ἔχουν ἓνα μυστικὸ καὶ τὸ λένε καὶ τὸ ξαναλένε· γιὰτὶ καὶ οἱ δύο τους εἶδαν τὸν ἱππότη τους, τὸν ποθητὸ τῆς καρδιάς τους, ἐκείνου ποὺ τόσον κκερὸ τώρα κάθε νύχτα ἡ μορφή ἐφτερούγιζε μέσ' στ' ἄσπρα ὄνειρα τὰ τους· πὺς τὸν εἶδαν, τί εἶπ' ἐκεῖνος, τί εἶπ' ὁ Θεῖος, τί ἐμουρμούρισε ἡ δασκάλα, πὺς τὶς ἐκοίταξε, πὺς τὰ μάτια του ἐμπλεχτήκαν στὰ δικά τους, ποιά ἐπροτίμησε, ποιά ἐφίλησε—γιὰτὶ ἐφίλησε κιόλας τὴ μιὰ.

Οἱ ἀνυπόμονοι στὸ Θεατρο βρίσκουνε πὺς ὁ διάλογος τῶν δύο κοριτσιῶν εἶναι μακρινός· ὅσοι ὅλο καὶ περιπέτειες θέλουν στὸ θέατρο, καὶ νέα πρόσωπα καὶ σκηναὶ—ἄς πᾶνε στὸν κινηματογράφο! Ἐδῶ ὁ συγγραφέας ἤθελε νὰ μᾶς μπάσῃ μέσ' στὴν ψυχικὴ κατάσταση τῶν κοριτσιῶν ἱσως λίγο κακοαναθρεμμένων, πύονα καὶ λίγο ζωηρά, ἀλλὰ καὶ ἄθωα, μὲ δύο κοριτσιῶν ποὺ ἡ νιότη τὰ συνεπαίρνει καὶ ἡ φύση τὰ κυβερνᾷ. Ὁ χυμὸς τῆς ἀγάπης φουσκώνει τὰ στήθια τους μέσ' στὸ δροσερὸ καὶ φεγγαρόλουστο κήπο. Τί θέλετε ἄλλο νὰ πύονα παρὰ τὴν ἀγάπη τους;

Ἡ μιὰ φοβιστιάρα, ἡ ἄλλη τολμηρότερη καὶ οἱ δύο ἄθωες καὶ ἀνήξερες, δὲν καταλαβαίνουν ἀπὸ ζήλεια καὶ περιμένουν τὸν πολυκαταπλημένο τὸν εὐελπί, ποὺ σὲ λίγο νά, καὶ προυνάξεται πίσω ἀπὸ τὸ φράχτη μέσ' στὰ κλαδιά, ἀγῶρι ποθητὸ καὶ ὄνειρομένο. Καὶ τότες ἡ μιὰ ἡ προτιμημένη πᾶει θαρρετὰ καὶ ἀνήξερα καὶ λείει τὸν ἔρωτά της, τὸν παιδιαρίσιο ἔρωτα ζυμωμένον μ' ὅ,τι ἐδιάβασε στὰ μυθιστορήματα. Κ' ἡ ἄλλη χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ ζηλεύει καὶ κλαίει. Κ' ἐδῶ γίνεται μιὰ σκηνή, ἓνα τριῖο θεατρικὸ μαστορεμένο μὲ φρέσκια ἀγάπη καὶ χαρὰ ἀπὸ τὸνα μέρος, μὲ λαχτάρα καὶ κλάψες ἀπὸ τὸ ἄλλο. Καὶ στὸ τέλος σφραγίζεται ὁ ἔρωτας τῆς μιᾶς μ' ἓνα φιλὶ, ἐνῶ ἡ ζήλεια τῆς ἄλλης σὺν τὴν ἡχὴ ξεσπάει σὲ κλάμματα καὶ τότες στέρνει καὶ ἐκείνη ὀπίσω ἀπὸ τὰ δειτρά ἓνα φιλὶ, ἓνα κρυφὸ φιλὶ, τὸ πρῶτο ἄνομο φιλὶ.

Ἡ δεύτερη πράξη δείχνει ὅλη τὴν τέχνη τοῦ συγγραφέα—εἶναι τὸ adante τοῦ ἔργου· πρῶτα ἡ συζυγὴ καὶ εὐτυχία στὸ γυριστὸ ἀπὸ τὸ ταξίδι τοῦ γάμου μὲ νότες χαρούμενες πλατεῖες καὶ πεταχτές, ἐνῶ ἀνάμεσα σ' αὐτὲς ξεπετιοῦνται ἄλλες πρκατνες, μισοκρυμμένες, λυπητερές ποὺ προλένε τὸ θάνατο τῆς Δόρας μὲ τὴ βῆχά της.

Σὲ λίγο ἡ ἀχρησμένη τῆς φιλενῆς ποὺ θοῆφει μέσα στὴν ψυχὴ της τὸν ἄνομο ἔρωτα ξεσκαπίζεται.

— Ἐξήντα τρία σωστά!... Γραφτό μου εἶτανε νὰ τὰ ἰδῶ πάλι τὰ ἴδια ψάκια, μὲ λίγο πιὸ μικρὰ πὺς κείνα τὰ παιδιακίσια μου· εἶπα νὰν τὰ πᾶρω γιὰ νὰ δοκιμάσω γέρος, τουλάχιστο, τὴν οὐσία τους, σὰ δὲν εἶχανε τυχερὸς νὰ τὰ γευτῶ τότες!

— Τελὶ δὲν ἔχει ὁ γιγτρὴς στὶς ἱστορίες του!

— Δὲν πιστεύω νᾶχουνε καλὸ κρέας τὰ ψάκια σου....

— Σὺν τοῦ μπκαλιάρου μοιάζει, μοῦπανε· θὰ σᾶς στελῶ δα τὸ μεζέ σας καὶ ἔγνοια σας!

Θαρρὸ πὺς ζυγώνουμε τὸ κανάλι.... βλέπω καὶ φεύγουμε ἀπ' τὰ κρογιᾶ....

Ὁ δρόμος ἀπ' τὸ Λουτράκι ὡς τὸ Κανάλι εἶναι ἄνω κάτω, ἐδῶ λακκούβες καὶ παρέκει σωροὶ ἀπὸ λιθάρια, ὅπως εἶναι οἱ πιότεροι δρόμοι μᾶς στὶς ἐπαρχίες· σὰ φυσοῦνε κείν' οἱ φουβεροὶ ἀγέρηδες τοῦ Λουτρακίου, βλέπεις ἀπὸ μακριὰ νὰ σηκώνεται, σὰ σύφωνας, ἓνα σύννεφο καὶ νὰ τρέχῃ σ' ὅλο τὸ δρόμο, πέρα πέρα, κρύβοντας γιὰ πολλὴ ὥρα ὅ,τι βρῇ μπροστά του. Ἡ Ἀθηναϊκὴ σκόνη μπροστά σὶ καὶ νη φαίνεται παιγνιδάκι! Ὁ δρόμος σ' ἀρκετὸ διάστημα ἔχει δίπλα τοῦ δεξιὰ τὴ θάλασσα, καὶ ζερβά κάτι παλιοχώραφρα, ποὺ καὶ ποὺ κανέν' ἀμπελάκι ζαρωμένο, μὲ τὸ καλυδῶσιτό του. Ὅσο πρὸ-

χωράμε στὸ κανάλι, ὁ δρόμος γίνεται κατὰ καλὴ-τερος, πιὸ στενὸς μὲ εἶναι λίγο ἀνηφορικός· χάνουμε πᾶ τὴ θάλασσα καὶ ἔχουμε δεξιὰ καὶ ζερβά βουνὰ πὺς χῶματα, ἐπιχωματώσεις, ποὺ λένε· σὺν κιντεῦουμε νὰ φτάσουμε στὸ κανάλι καὶ φαίνεται ἀπὸ μακριὰ ἡ θάλασσα, σὺν ποτάμι, ἀρχίζει ἓνας κατήφορος ποὺ φέρνει ἱσὶς ἱσὶς στὸ πέρασμα, στὴ με γάλη σκεδία ποὺ παίρνει ἀνθρώπους, ζῶα, κάρρη κατλ. καὶ τὰ μεταφέρει στὴν πέρα μεριά τοῦ καναλιού. Τὸ κανάλι στὸ ἐμπάσμα τοῦ εἶναι πλατύτερο, ἀνοίγεται, σκηματίζεται σὰ στρυγγυλὸ λιμανάκι, κλεισμένο ζερβόδεξά μὲ μῶλο καὶ φωτισμένο καὶ ἀπ' τὸνα μέρος καὶ ἀπ' τὸ ἄλλο μὲ χρωματιστὰ φανάρια, κόκκινο καὶ πράσινο. Πιὸ μέσα στενεύει τὸ κανάλι καὶ γίνεται μικρό, ποὺ τὰ μεγάλα βαπόρια δὲν μποροῦνε νὰ τὸ περάσουνε. Μεγάλια βουνά, μὲ τὸ παχαῖρι, λές, κομμένα, τὸ κλείνουνε καὶ ἀπ' τὶς δύο μεριές, κάτι ἄγριο δινόντάς του τὴ νύχτα· ψηλά, μέσ' στὴ μέση, ἓνα γεφύρι σιδηρόδρομου ζυγώνει τὰ δύο βουνὰ καὶ πλέοντας κανεὶς θαρρεῖ πὺς θάκουμπήσουνε τὰ κατάρτια στὸ γεφύρι· καὶ ἐμὼς εἶναι τὸσο ψηλά! Τὰ πλάγια τοῦ καναλιού στὸ στενότερο μέρος εἶναι μολωμένα καὶ ἔχουνε, ριζοβουνιά ριζοβουνιά, στενὰ πλακοστρωμένα πεζοδρόμια· ἔτσι καὶ μὲ

τὰ πόδια μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ περάσῃ ἀπὸ τὴ μιὰ τοῦ ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη. Τὴ νύχτα φωτίζεται μ' ἡλεχτρικὸ φῶς. Τέτοιο εἶναι, μὲ λίγα λόγια, τὸ Κανάλι τῆς Κόρινθος.

Ἡ ἄμαξα στάθηκε καὶ σὲ μιὰ παραγκούλα, ποὺ μένουν τῆς σκεδίας οἱ ἐργατῆς. Ἡ σκεδία εἶναι, νὰ πύμε, κατὰ μεγάλο, τετράγωνο, πλατὺ, ἱσὶς, ποὺ κλείνεται δεξιὰ καὶ ζερβά μὲ κάγκελλα μὲ μπρὸς καὶ πίσω εἶναι λεύτερο. Καθὼς τὴν ἔχουν ἀραχμένη σὺρριζα στὴ στεριά, ἔρχεται ἱσὶς ἱσὶς μὲ τὸ δρόμο καὶ μὲ πολλὴ εὐκολία οἱ ἄμαξες μπαίνουν καὶ στέκονται πᾶνω τῆς. Κόσμος ὁλοκληρὸς βρέθηκε μαζί μὲ τοὺς φίλους μας, κάρρα, λεωφορεῖα, γκιδούρια φορτωμένα, χῶρια καμμιὰ τριανταριά πεζοῦς....

— Βρὲ γιὰ τὸ Θεό! Μ' ὅλους αὐτοὺς θὰ ταξιδεύουμε; θαρρὸ δὲ εἶν' ὁλότελα ἀκίντυνο τὸ πράμα—εἶπ' ἡ μάχη τοῦ Πύκων, βλέποντας φοβισμένη κείνο τὸ σούσουρο...

— Ἀμ τί φόβος εἶναι, κερά μου! ἄλλες φορὲς βλέπεις πιότερο ἄσκει...μπᾶς καὶ θὰ παλαίψουμε μὲ φουρτῶνα;—εἶπε κάποιος ἐργάτης, ποὺ ταχτοποιοῦσε τὶς ἄμαξες, πὺς νὰ σταθοῦνε.

— Δὲν τὰ ξέρω γῶ αὐτὰ! Δὲν κάθουμαι πᾶνω στὴν ἄμαξα, θὰ κατεβῶ κάτω... Μπᾶ! Ἔτσι νὰ